

da je najbolj kompliciran moderni človek, da je pesnik izbranih in lepih videnj, ki obsegajo vso skalo poezije, da so njegovi prosti stihni osebna doživetja, toda toli močna, da simbolično predstavljajo doživetja celih generacij. Niti ena Manojlovičeva pesem v «Ritmovih» ni plastična. Na primer: «Rujne ruže naših zanosa (!)», ali «Al tavana, živahna se Zbilja (!) buni... usred sumorne Nesvesti (!) se rodi Svesna Volja (!)», ali «Dražesni Genije (!) sa sjajnim leptirskim krilma...» itd. «Dražesno Nekad (!) i užbudeno Sada (!) u čvrstu i jasnu dohvatljivu Stvarnost (!)».

Rastko Petrovič izkuša v svojem «Otkrovenju» izmed vseh še najbolj človeško govoriti in je najznačilnejši ekspresivni in simultani pesnik najmlajšega pokolenja. Spoznavši votlost krikov «duša, Bog» itd. je začel iskati — življenja in je zaslutil ono skrivnostno znamenje, pod katerim se objemata zemlja in nebo, časnost in večnost — skrivnost spolov — nagonsko, podzavestno življenje. Petrovič opeva «Tajnu rodenja», «Zverstva», «Noć Pariza»... V «Probudeni svesti» (v prozi) je izkušal obrazložiti svojo «filozofijo». Tu pa tam se zaiskri žarka misel, zakriči življenje samo, potem pa se pesnik spet izgubi v paradokse in umovanja, ki vplivajo bolešno in trudno.

Lirika, kot jo predstavljajo omenjeni trije pesniki, je za našo dobo nad vse značilna. Tudi pri Nemcih — da omenim le te — se porajajo slični glasniki bodočnosti (prim. antologijo Menschheitsdämmerung). To obupno klicanje po človeku, po duhovnosti, po sintezi, pa je uprav znak propadajoče Evrope, ki se je šele zdaj začela zavedati svoje dekadence. V primeri z orientalci (Kitajci!) smo mi vprav barbari, kar se tiče na primer našega razmerja do narode, kajti povsem nam nedostaja one, rekel bi, deviške sprejemljivosti za vtise od vsepovsod, svojo neubranost, ki izvira iz hipertrofije barbarskega intelekta, hočemo ozdraviti s — potenciranjem intelekta! Kaka tragika! In pogled v bodočnost? — Toda ob tem razmišljanju, ki je že poglavje zase, bi skoro pozabil omeniti še eno zbirko, namreč Filipovičevega «Srbljaka», ki pa se močno razlikuje od najmlajših. V lični knjižici je priljubljen pesnik zbral kopico pesmi, ki jih odlikuje svežost in jedrnatost sloga in so jim motivi vzeti iz narodne poezije («Kraljevič Marko», «Kotarski serdari»). Mirna epičnost in izbrana dikcija spominja — kolikor je pač narodna poezija prešla skozi prizmo pesnikove duše — na parnasovstvo. Kajpada nam ta knjižica ne prinaša kakih novih razodetij in ob njej se zavemo, kako dolga je pot od narodne lirike do — n. pr. Petrovičevega «Otkrovenja». Nazaj ni več mogoče, naprej pa — kdo bi mogel prerokovati, kakšna bo prihodnost, ki jo obrazuje ta strašna sedanost!

Miran Jarc.

Ksaver Meško: Mladim srcem. 3. zvezek. Izdala in založila Družba sv. Mohorja na Prevaljah. 1922.

Najprej dve zgodbi o lilijah — prva starodavna in že na vse načine povedana o vitezu, vnetem čestilcu preblažene Device, ki zna le eno molitev «Ave Maria!» in ki mu po smrti priklje iz groba lilija s tem napisom na listih; druga, povest o brezbožnem drvarju, ki je s hudičem zakvartal še dušo svoje mlade, lepe in bogaboječe žene, pa ji njen otročiček od Marije le izprosi srečno zadnjo uro. Nič hudega ni reči tema dvema zelo pobožnima in genljivima povesticama; tudi napisani sta v čednem slogu in lepem jeziku, a drugače menda ni treba mnogo, da jih spraviš na papir. In prepričani smo, da ju bodo tudi bralci, katerim sta namenjeni, sprejeli s tisto vdanostjo, kakor so jih že toliko v ti obliki in od te strani. Od nadaljnjih mi je zelo ugajala «Jokajočemu otroku» s svojo ljubko šegavostjo, a so me dokaj genila «Vprašanja»; pa bi me bila

tudi še «Mamici» in «Srečnemu otroku» ter «Nikar ne hodi doli k vodi, otrok moj!» in «Tvoji koraki, mamica...», če bi se motiv le prevečkrat ne ponavljal. Prisojam si nekaj prilagodljivosti in si mislim, da si bodo rekli tudi otroci vsaj globoko v srcu: «Eh, pa že spet in spet mamica!» čeprav so se jim pri prvi in morda še eni kar dušice stisnile in razširile od milobe. «Pšenično zrno» je zgrajeno na pridigi in se ji to tudi do konca, a posebno še na koncu preveč pozna. Prav zanimivi in tudi zelo pricerčni pa sta obe «realistični» zgodbi: «Naš mali» in «Ciganka». To je resnično življenje, vjeto v občutno srce ter prikazano neprisiljeno in nevsiljivo. Glavo bi stavil, da bosta tudi malčkom še najbolj všeč. Kratka «Stara legenda» ima lepo jedro, a zadnji stavek bi jaz črtal. «Gospod in Peter orjeta» je prav tako kakor «Ave Maria!» bolj pogreta, nego na novo povedana stara historija, «Sanje» pa so mi spet pustile lep spomin. Bogvé kako se torej s to knjižico naše mladinsko slovstvo, kakor pravimo, ni obogatilo; toda ker bi štiri, pet teh povestic le lahko presadili tudi v dober zbornik za mladino, smo z njo lahko zadovoljni. — Prvi dve zgodbi je bogato okrasil Ivan Vavpotič s prav lepimi in primernimi risbami. I. P.-k.

Prosper Mérimée: Karmen. Poslovenil Vladimir Levstik. V Ljubljani 1921. Natisnila in založila Zvezna tiskarna. Narodna knjižnica, spopič 32. in 33. Str. 96.

Mériméejeva knjižna prtljaga ni dokaj velika, toda dragocena. Pri nas je Mérimée še malo znan. Pisec teh vrstic je ponašil korziško novelo Matteo Falcone, sedaj pa je prišla še gornja knjižica. Če hočemo do dobra pronicati v umetnost slovečega slovstvenega mistifikatorja, se nam je seznaniti z njegovim značajem. Taine, ki je osebno občeval z njim, ga predstavlja kot malce okornega moža mrzle vnanjosti in povsem angleške pravilnosti: ali pod ledenim videzom je skrival dojemljivo dušo in rahlo srce, česar pa v svojem skepticizmu ni maral kazati. Zakaj nad vse se je bal biti smešen, kakor Stendhalov junak Julijan Sorel v Rdečem in črnem.

Mnogo mu je do svojih umotvorov, a tega noče priznati. Zato se rajši dela zgodovinarja ali starinoslovca, ki beleži spomine s potovanja. Potemtakem je njegovo pisanje, vsaj na zunaj, videti manj objektivno nego n. pr. Beyleovo. V jedru pa je popolnoma stvaren. Dokaz temu njegove mojstrovine: Letopis Karla IX., Colomba, Tamango, Matteo Falcone, Carmen.

Kot pravi umetnik gradi Mérimée pozornost in prozorno, pa bila novela še tako neznatna: dogodek se razvija vselej v prikladnem sorazmerju. Kjer bi romantiku snov narasla v zajeten snopič, je on opravil na 20 straneh. Zategadelj pa je njegova kratkoča tolikanj natrcana in naprčena. Pokrajino vam predoči v nekoliko potezah.

Mérimée se večje brzda v pripovedovanju kakor človek iz dobre družbe, ki ni nikoli preglasen. Preprosto in pokojno razklada najhujše grozote. Ne morem se ubraniti prispodobe z nekim Zorilovim svečenikom, ki drži v eni roki molek in mirno žebrá očenaše, z drugo pa reže grlo svojemu protivniku.

Dočim je Hugo pretvarjal roman v zgodovinske slike ali v simbolične speve, dočim ga je Sandova preplavljala z lirizmom, dočim je Balzac pretresal v njem socijološka vprašanja in ga je Stendhal rabil kot orodje za dušeslovna opazovanja, je Prosper Mérimée zgolj artist; umetnost radi umetnosti. Tu pojmuje, koliko veljajo teorije pri ljudeh, kateri jih uporabljajo.

Vendar dovolj. Južnega Slovana bo privlačil Mérimée poleg vseh svojih vrlin tudi kot natvezač, ki je priobčil zbirko «ilirskih» balad z naslovom Gu z la (gosli), Rusa pa zanima kot eden prvih med Francozi, ki je proučeval rusko leposlovje v izvorniku, ga prevajal in tolmačil svojim rojakom.